

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь - бакалавр

на тему: «Сучасні методи контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції
та Україні»

Виконала:

Студентка 4-го року навчання

Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Самініна Марія Андріївна

Керівник

Тараненко Ганна Геннадіївна

старший викладач

КИЇВ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
Ключові характеристики теоретичних підходів до вивчення тероризму	6
1.1. Підходи до дефініції тероризму	6
1.2. Основні причини і фактори поширення тероризму	10
1.3. Ключові характеристики проявів тероризму в XXI столітті	15
РОЗДІЛ 2	23
Сучасний стан боротьби з тероризмом на глобальному рівні	23
2.1. Методи й інструменти протидії тероризму на глобальному і регіональному рівнях	23
2.2. Основні принципи антитерористичної політики США, Франції та Японії	27
2.3. Проблеми і перспективи міжнародних організацій і країн у сфері боротьби з міжнародним тероризмом	34
РОЗДІЛ 3	38
Роль України у контексті протидії тероризму	38
3.1. Підходи до боротьби з тероризмом у незалежній Україні	38
3.2. Співпраця України з НАТО щодо контртерористичної діяльності	41
3.3. Ключові методи протидії тероризму в Україні від 24 лютого 2022 року	44
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
АНОТАЦІЯ	59

ВСТУП

Актуальність теми. У XXI столітті міжнародний тероризм є однією з найгостріших і найскладніших проблем, з якими стикається світ. Багато вчених та експертів з різних країн та міжнародних організацій, таких як Контртерористичне управління ООН та Міжнародний антитерористичний центр, досліджують поширення тероризму, його витoki та наслідки. Тероризм є складною та актуальною проблемою в Україні, яка супроводжує країну вже протягом десятиліть. Україна стала свідком багатьох актів тероризму, включаючи теракти на території Криму та військові дії на сході країни, що викликали серйозні загрози для національної безпеки.

У зв'язку з цим, уряд України здійснює активні заходи для боротьби з тероризмом та забезпечення національної безпеки, що робить цю тему особливо актуальною для вивчення та аналізу. З метою вивчення цієї проблеми в даній роботі буде проаналізовано методи боротьби з тероризмом у США, Японії, Франції та Україні. Саме США, Японія та Франція є прикладами країн, які в минулому стикалися з серйозними терористичними загрозами, тому вони мають значний досвід боротьби з цією проблемою та розробкою відповідних методик.

Наприклад, США стали жертвою масштабних терористичних нападів 11 вересня 2001 року, які викликали серйозні зміни в політиці та підходах до боротьби з тероризмом. Японія також була об'єктом терористичних нападів, зокрема сектою Аум Сінрікьо в 1995 році, яка вбила 13 людей та поранила більше 1000. [60] Франція також постійно стикається з терористичними нападами, зокрема з нападами Ісламської держави, які стали особливо активними після 2014 року. Отже, дослідження методів боротьби з тероризмом в США, Японії, Франції та Україні є важливим для України, оскільки ці країни мають різні підходи та досвід у протидії терористичним зарозам. Аналіз методів, що використовуються у цих країнах, може допомогти уряду України у покращенні своїх контртерористичних стратегій та заходів. Пізнання кращих практик та принципів,

що дієво застосовуються в інших країнах, може сприяти підвищенню ефективності тероризму та забезпеченню національної безпеки в Україні.

Метою роботи є визначити ключові характеристики і методи контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції і Україні на сучасному етапі.

Для досягнення даної мети було визначено такі науково-дослідницькі **завдання**:

- визначити теоретичні основи боротьби з тероризмом;
- виявити найбільш відомі терористичні організації у сучасному світі та їхні методи діяльності;
- з'ясувати основні прояви тероризму у XXI столітті;
- виокремити основні методи та інструменти протидії тероризму, а також особливості антитерористичної політики США, Франції та Японії;
- виявити проблеми та перспективи співробітництва міжнародних організацій та суверенних держав у сфері боротьби з міжнародним тероризмом;
- виокремити ключові характеристики протидії тероризму в Україні, від моменту здобуття незалежності до періоду повномасштабної російської агресії проти України.

Об'єктом дослідження є контртерористична боротьба у США, Японії, Франції та Україні у XXI столітті.

Предметом роботи є особливості та ключові характеристики сучасних методів контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції та Україні.

Методи дослідження включають кейс-стаді, аналіз наукової літератури, узагальнення. Зокрема, метод кейс-стаді було використано задля розуміння на практичних прикладах успішної контртерористичної боротьби в США, Японії, Франції і дослідження їхніх методів. Метод аналізу літератури дав можливість зрозуміти підходи до визначення дефініції, розглянути причини тероризму, основні принципи антитерористичної політики країн. За рахунок використання методу узагальнення сформувався підсумковий висновок.

Структура дослідження включає вступ, три розділи та заключну частину, що містить висновки та список джерел. Загальний обсяг роботи – 58 сторінок, з них основного матеріалу – 51 сторінка.

РОЗДІЛ 1

КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИВЧЕННЯ ТЕРОРИЗМУ

1.1. Підходи до дефініції тероризму

Тероризм – це одна з найбільш складних та багатогранних проблем міжнародного права, яка має різні тлумачення та підходи. Тероризм може бути описаний як насильство або погроза насильства, яке спрямоване на досягнення політичних, релігійних, економічних або інших цілей. За словами Б.Леонова спочатку (наприкінці 1800-х років XIX ст.) термін «тероризм» використовувався як синонім насильства, що вживається для досягнення публічних та політичних цілей. Фактично, тероризм не може бути відокремлений від політичної або публічної сфери. У широкому розумінні тероризм є кримінальним інструментом вирішення політичних питань, включаючи боротьбу за політичну владу та її збереження [37, с.88].

Існує кілька тлумачень визначення тероризму, які відрізняються підходами до самого терміну та змісту визначення. Деякі з них базуються на політичних, ідеологічних, соціальних або етичних факторах, тоді як інші визначають тероризм з точки зору його поведінки та дій. Один з підходів до визначення тероризму – це політичний підхід. Згідно з цим підходом, тероризм – це насильство або загроза насильства, яке спрямоване на досягнення політичних цілей [59, с.130]. Таким чином, тероризм розглядається як інструмент політичної боротьби, який використовують різні організації, групи або держави.

Деякі дослідники вважають, що тероризм можна розглядати як форму насильства, спрямовану на створення паніки та страху серед громадськості. Інші підходи акцентують увагу на ідеологічних аспектах терористичних організацій та їхніх політичних мотивах. Однак, всі ці визначення відображають складність і багатогранність поняття «тероризм». В.Канцір, досліджуючи різні тлумачення поняття «тероризм», доходить висновку, що тероризм не можна трактувати суто з

позиції політичного підходу та відокремити від кримінальної діяльності, оскільки його метою є примус та придушення супротивника найбільш радикальними заходами та засобами [25, с.177]. У результаті, тероризм дуже близький до інших явищ, таких як локальна війна або диверсія. Проте, ідентифікація терористичних актів та їх відокремлення від воєнних або диверсійних дій з одного боку, та від звичайного криміналу з іншого, є досить складним завданням [25, с.177].

Інший підхід до визначення тероризму – це підхід, заснований на поведінці терористів. Згідно з цим підходом, тероризм – це використання насильства або погрози насильства з метою залякування цивільного населення та досягнення певних цілей [66].

Решта підходів до визначення тероризму можуть базуватися на релігійних, етичних або соціальних факторах. Незалежно від підходу, який використовується, тероризм є складним і багатогранним поняттям, яке вимагає глибокого розуміння та докладного аналізу. Визначення тероризму не тільки визначає його межі та дії, але й впливає на реакції держав та міжнародної спільноти на події, що пов'язані з тероризмом. Тому, необхідно уважно розглядати всі підходи до визначення тероризму та розуміти їхні плюси та мінуси.

Отже, дефініція тероризму є важливою складовою для розуміння цієї проблеми та визначення стратегій для боротьби з нею. Варто пам'ятати, що це поняття відрізняється в різних культурах та контекстах, тому необхідно розглядати різні підходи та вивчати їх взаємозв'язок. Українські вчені вивчають тероризм з різних підходів та дисциплін, таких як: політична наука, право, соціологія, психологія, міжнародні відносини та інші. Декілька прикладів тлумачення тероризму українськими вченими наведено нижче:

О. Лавріненко визначає тероризм як використання насильства проти цивільного населення з метою впливу на прийняття політичних рішень [36, с.6].

О. Гарань тлумачить тероризм як насильницьку діяльність з метою створення атмосфери страху і невизначеності в суспільстві, дестабілізації ситуації на політичному та соціальному рівнях [11, с.53].

І. Фаріон розглядає тероризм як злочинний акт, спрямований на досягнення політичних або релігійних цілей, шляхом насильства, погроз, знищення майна або вбивства [55, с.30].

Українські вчені в галузі міжнародного права також займаються дослідженням тероризму та його тлумаченням. Наприклад, О. Комаров тлумачить тероризм як дії, що спрямовані на завдання шкоди життю, здоров'ю та майну громадян, органів державної влади та військовослужбовців, а також на створення загрози міжнародній стабільності та безпеці [30, с.25]. О. Грищенко, визначає тероризм як насильницькі дії, що супроводжуються загрозою життю та здоров'ю людей, які спрямовані на досягнення певної мети і не можуть бути виправдані ніякими причинами [17, с. 14].

О. Кравченко в своїх дослідженнях зосереджується на проблемі тероризму та боротьбі з ним у міжнародному праві. Він визначає тероризм як злочин проти миру та безпеки людства, спрямований на те, щоб викликати страх та паніку в широких масах населення [32, с.70].

Т. Данілова у своїх дослідженнях визначає тероризм як насильство проти цивільного населення з метою досягнення політичних, релігійних, соціальних або інших цілей. Вона підкреслює, що тероризм є міжнародним явищем, яке вимагає глобальної координації зусиль у боротьбі з ним [21, с.21].

О. Кравченко та Т. Данілова акцентують на тому, що тероризм є складним та багатогранним поняттям, яке потребує глибокого розуміння та відповідальності всіх держав та міжнародних організацій у боротьбі з цією проблемою.

Якщо говорити про міжнародне тлумачення поняття «тероризм», то тут також немає загальної єдності. К.В. Громовенко та А.Й. Іванський відзначають, що держави-члени Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), а до цього Ліги Націй, не змогли дійти згоди і виробити універсальне прийнятне правове визначення поняття «тероризм». Частина проблеми полягає в тому, що деякі держави вказують на відмінності між терористами та борцями за свободу [18, с.5].

Також важливо зазначити, що існують різні міжнародні конвенції та документи, які містять визначення тероризму. Наприклад, 27 січня 1977 року було

ухвалено Конвенцію про боротьбу з тероризмом, в якій тероризм визначається як будь-які насильницькі дії, спрямовані на те, щоб викликати смерть або серйозні тілесні ушкодження людей або призводити до руйнування майна, з метою створення загрози безпеці держави або населенню [23]. У цьому контексті, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом визначає терористичні акти як правопорушення, що підпадають під певний перелік критеріїв.

Зокрема, до терористичних актів належать:

- правопорушення, які порушують Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації;
- серйозні правопорушення з посяганням на життя, фізичну недоторканість або свободу осіб;
- правопорушення з викраденням, захопленням заручників або серйозним незаконним затриманням;
- правопорушення із застосуванням бомби, гранати, ракети, автоматичної вогнепальної зброї або листів чи пакетів із закладеним вибуховим пристроєм, якщо таке застосування створює небезпеку для осіб;
- замах на реалізацію будь-якого наведеного вище правопорушення або участь як співника особи, яка намагається здійснити таке правопорушення, правопорушення із застосуванням насильства проти життя, фізичної недоторканості, проти власності, якщо такі дії створили колективну небезпеку для осіб або свободи особи [23].

Крім вищезазначеного, поняття тероризм можна також визначати як загрозу застосування насильства, що викликає страх у громадян та суспільстві загалом і має на меті налякати та підірвати довіру до державних органів, їх здатності протидіяти злочинним проявам. Це визначення було наведене на Міжнародній конференції з питань тероризму «Європа-2000», яка відбулася у Києві у березні 1996 року [12].

Таким чином тероризм – це серйозна загроза безпеці та стабільності суспільства та потребує міжнародної співпраці для боротьби з цією проблемою. Ми підтримуємо думку Т. Данілової, яка у своїх дослідженнях встановлює, що

тероризм є формою насильства, спрямованою проти цивільного населення і його метою є досягнення різноманітних політичних, релігійних, соціальних або інших цілей. З цим уявленням про тероризм підтримується необхідність глобальної співпраці та координації зусиль у боротьбі з цим явищем.

Відповідна реакція на терористичні акти повинна бути збалансованою, ефективною та заснованою на міжнародних нормах та стандартах прав людини.

1.2. Основні причини і фактори поширення тероризму

Явище тероризму може бути спричинене різними причинами та факторами, які можна узагальнити. Сучасна геополітична ситуація створює умови для зростання тероризму та підвищення його рівня насильства, що, в значній мірі, зумовлене соціально-економічними та психологічними факторами [53, с.461].

Можна зазначити, що у науковому світі існують два головних підходи до тлумачення природи тероризму. Наприклад, В.І. Лужанський відзначає, що біологічний підхід пояснює це явище як наслідок вродженої «насильницької» сутності людини, яке веде до того, що люди здійснюють насильство для досягнення своїх цілей. Соціальний підхід зосереджується на ролі соціальних факторів у виникненні тероризму, зазначаючи, що соціальні процеси впливають на формування такого явища. Цей підхід є домінуючим серед інших підходів до пояснення тероризму і формулювання понять щодо нього [39].

У терології відомі дві найбільш впливові теорії соціальних причин виникнення тероризму: «теорія червоної мережі» та «теорія суспільства вседозволеності». Перша теорія стверджує, що зовнішні покровителі (наприклад, соціалістичні держави) мають визначальну роль у підтриманні тероризму. Друга теорія вказує на те, що сам характер демократичних режимів сприяє існуванню тероризму, оскільки такі суспільства є «суспільствами вседозволеності». Проте обидві ці теорії піддалися критиці. Перша теорія була критикована за те, що зовнішній фактор не є домінуючим у формуванні тероризму. Друга теорія була розкритикована за те, що тероризм можливий у будь-якому суспільстві, яке не є

ефективно керованим, незалежно від того, чи є воно демократичним чи тоталітарним [39].

У межах соціального підходу до пояснення природи тероризму дослідники в різних контекстах аналізують різні форми та ступені впливу соціальних явищ на це явище. Соціальний підхід до пояснення природи тероризму базується на теорії, що соціальні фактори можуть впливати на виникнення терористичних актів. Дослідники розглядають різні форми та ступені впливу соціальних явищ на тероризм у різних контекстах [58, с.75].

Одним з найбільш важливих соціальних факторів, які можуть впливати на тероризм, є політичні обставини. Такі фактори, як: національна ідентичність, релігійна або етнічна нетерпимість, територіальні конфлікти, можуть викликати насильство та тероризм. Крім того, економічні обставини, такі як: бідність, безробіття та соціальна нерівність, також можуть відігравати роль у виникненні тероризму, особливо в країнах зі слабкими державними інституціями та низьким рівнем життя.

Культурні та соціальні чинники, такі як виховання, освіта та засоби масової інформації також мають вплив на поширення тероризму. Наприклад, ідеологічна пропаганда та радикальна риторика можуть відігравати роль у радикалізації людей та створенні базису для терористичних дій. З іншого боку, освіта, яка сприяє культурній різноманітності та толерантності, може протидіяти радикалізації та тероризму [58, с.77].

Соціальні мережі та Інтернет можуть мати значний вплив на тероризм, зокрема щодо поширення ідеологій, зброї, фінансування та координації дій. Важливим фактором є підтримка тероризму через соціальні мережі, яка може поширюватися серед широкого кола людей. Наприклад, терористичні групи можуть використовувати соціальні мережі для пропаганди та залучення нових членів, а також для зв'язку зі своїми прихильниками.

Крім того, соціальні мережі та Інтернет можуть також використовуватися для фінансування терористичних дій. Наприклад, терористичні групи можуть

збирати кошти через Інтернет або використовувати цифрові валюти, що зробило більш складним виявлення та блокування такого способу фінансування.

Соціальні мережі використовуються і для координації терористичних дій. Терористичні групи стають учасниками закритих груп в соціальних мережах, або на інших незахищених комунікаційних каналах, для планування своїх акцій та обміну інформацією. У зв'язку з цим, соціальні мережі та Інтернет взагалі можуть стати серйозною загрозою національній безпеці, тому важливо здійснювати постійний моніторинг та контроль за активностями на цих платформах. Крім того, доцільно забезпечити безпеку та конфіденційність обміну інформацією в Інтернеті та соціальних мережах.

Л.М. Сукмановська відзначає, що серед причин виникнення тероризму та його ескалації в сучасному світі насамперед виокремлюють:

- нерозв'язані соціальні, національні або релігійні проблеми, що мають суттєве значення для конкретної соціальної, національної, релігійної або іншої групи, пов'язане з її самооцінкою, самосприйняттям, традиціями та звичаями (наприклад, конфлікт у Нагірному Карабасі між вірменами й азербайджанцями у 80-90-х роках ХХ століття в СРСР);
- війна або військовий конфлікт, у межах якого терористичні акти стають частиною воєнних дій (наприклад, Чеченська війна в російській федерації);
- існування країн, соціальних, національних, релігійних або інших груп, які відрізняються від своїх близьких і далеких сусідів високим рівнем матеріального добробуту й культури і через свою політичну, економічну та військову могутність або інші можливості диктують свою волю іншим країнам чи соціальним групам (наприклад, відносини США з деякими країнами світу, наприклад, з Іраком) [53, с.463].

Ще одним структурним фактором, який сприяв поширенню тероризму, є дефіцит регулюючих засобів в міжнародній системі. Мультиполярні системи вимагають більшої взаємодії між їх елементами для забезпечення стабільності, оскільки їхня структура не передбачає наперед взаємних зобов'язань між

країнами. В деяких підсистемах постбіполярної системи такого співробітництва стало явно недостатньо для підтримання високого рівня стабільності. Загальна дестабілізація спричинила використання країнами їх власних конкурентних силових переваг, що для деяких країн переросло у міжнародний тероризм.

Оскільки використання тероризму є результатом аналізу відношення досягнень і втрат, існують два шляхи для зменшення ймовірності його застосування. Перший з них полягає в зменшенні можливих досягнень, другий – у збільшенні втрат. Протилежні дії збільшують стимули використання тероризму. Таким чином, значне збільшення досягнень може стати можливим з набуттям можливості використання ЗМІ в терористичних цілях, що обумовлює прагнення міжнародного тероризму її отримання. Ті ж самі наслідки можуть супроводжувати встановлення терористами контролю над інформаційними, фінансовими потоками або отримання високотехнологічної зброї [26].

О. Григоренко у своїх дослідженнях звернув увагу на такі фактори поширення тероризму, як: політичні конфлікти, економічна нерівність та дефіцит регулюючих засобів в міжнародній системі. За словами О. Григоренка, тероризм – це не просто насильство з боку терористів, а складний процес, пов'язаний зі спробою здобути владу та вплив на суспільство. Він також наголошує на тому, що тероризм може бути наслідком нерівності в розподілі ресурсів між різними країнами та народами [16, с.25].

С. Горбачевський, також займався дослідженнями причин тероризму. Він вважає, що однією з основних причин поширення тероризму є політичні конфлікти та нестабільність у різних регіонах світу. Крім того, він зазначає, що тероризм може бути викликаний економічною дискримінацією, яка породжує бідність та безробіття в окремих регіонах [15, с.46].

Обидва науковці погоджуються з тим, що дефіцит регулюючих засобів в міжнародній системі сприяє поширенню тероризму. Вони вважають, що належність до більшої групи, такої як, наприклад, Європейський Союз, може сприяти підтримці стабільності та зменшенню ризику поширення тероризму. Крім

того, вони згадують про необхідність більш тісної взаємодії між державами в мультиполярній системі для забезпечення стабільності.

За словами Н. Хомського, основні причини тероризму полягають у політичному конфлікті, економічних труднощах та дискримінації. Він стверджує, що міжнародні дії США, зокрема їхня зовнішня політика щодо країн Близького Сходу та південної Азії, сприяли поширенню тероризму. Він також вказує на нерівномірний розподіл багатства в світі та соціальну нерівність як фактори, які сприяють поширенню тероризму [59].

За словами П.Полевого, одним з основних факторів, що сприяють поширенню тероризму, є релігійна та етнічна дискримінація. Він також вказує на неефективність міжнародних організацій, таких як ООН, в розв'язанні конфліктів, що призводить до дестабілізації ситуації та поширення тероризму. Він також відзначає важливість забезпечення соціальної стабільності та боротьби з економічною нерівністю як способу зменшення ризику поширення тероризму [47, с.180].

Обидва науковці зазначають, що причини тероризму складні та мають багато різноманітних факторів, а їхня ефективна боротьба вимагає комплексного підходу, включаючи співпрацю між державами, боротьбу з дискримінацією та соціальну підтримку.

І. Щербак вважає, що основні причини тероризму полягають у політичному конфлікті, військовій окупації, релігійному та етнічному розколі, геополітичних інтересах та конкуренції, економічній нерівності та соціальній дезінтеграції. Він підкреслює, що важливо не тільки розуміти причини тероризму, але й ефективно боротися з ними. І. Щербак відзначає, що для цього потрібно забезпечити права та свободи людини, зменшити геополітичну напруженість, покращити соціально-економічний розвиток країн, зменшити економічну нерівність, підвищити ефективність міжнародних організацій та діалог між культурами та релігіями [57, с.8].

І. Смешко вважає, що головною причиною тероризму є ідеологічний розкол та конфлікти віри. Водночас, І. Смешко підкреслює, що існує багато факторів, які

можуть вплинути на поширення тероризму, зокрема, геополітичні інтереси, економічні проблеми, політичні конфлікти, дискримінація та інші [50, с.55].

Причини та фактори поширення тероризму, які були розглянуті вищезазначеними авторами, включають:

1. Політичний конфлікт і військову окупацію;
2. Релігійний та етнічний розкол;
3. Геополітичні інтереси та конкуренцію;
4. Економічну нерівність та соціальну дезінтеграцію;
5. Ідеологічний розкол та конфлікти віри;
6. Дискримінацію;
7. Недостатню ефективність міжнародних організацій.

Автори також вказують на необхідність боротьби з цими причинами шляхом забезпечення прав і свобод людини, зменшення геополітичної напруженості, поліпшення соціально-економічного розвитку країн, підвищення ефективності міжнародних організацій, діалогу між культурами та релігіями та зменшення економічної нерівності.

Таким чином, загальними факторами поширення тероризму є політичні проблеми, соціальні та економічні нерівності, релігійні або етнічні конфлікти, розповсюдження ідеологій насильства, безробіття та відчуття безперспективності, збройні конфлікти та воєнні дії, недостатня ефективність правоохоронних органів та служб безпеки, поширення технологій інформаційного впливу та рекрутингу в Інтернеті, імперіалістичні або колоніальні спори та інші фактори, що сприяють виникненню і поширенню тероризму.

1.3. Ключові характеристики проявів тероризму в XXI столітті

Ключові характеристики проявів тероризму в XXI столітті значно відрізняються від тих, що існували раніше. Сьогодні тероризм – це не лише проблема країн з політичним, національним чи релігійним розладом, а проблема всієї світової спільноти. Прикладом такої загрози є терористичні акти у США 11

вересня 2001 року, які кардинально змінили погляд на загрози міжнародній безпеці в світі.

Головна особливість сучасного тероризму полягає у тому, що терористи використовують не традиційну зброю, а комп'ютерні мережі, банківську та поштову системи, засоби масової інформації, що ускладнює їхнє виявлення та нейтралізацію. Такий новий вид тероризму, що став міжнародним, представляє загрозу для всіх країн світу і потребує уваги всіх держав у сфері міжнародної безпеки [44, с.136].

В. Туркот відзначає, що останнім часом форма політичного тероризму зазнала змін та перетворилася на «міжнародний тероризм», який є загрозою для міжнародного співтовариства [54, с.228]. Незважаючи на те, що було багато випадків терористичних актів, цей феномен все ще потребує більш детального вивчення. Міжнародний тероризм проявляється через транснаціональну діяльність терористичних організацій, які можуть діяти на території кількох країн та ставлять під загрозу системи регіональної та глобальної безпеки.

З точки зору теорії геополітики, міжнародний тероризм є новим типом геополітичного суб'єкту, який є об'єктом протистояння. До основних особливостей можна віднести:

- Глобалізацію: завдяки глобалізації терористичні групи можуть діяти на території більш ніж однієї країни, використовуючи новітні технології зв'язку і транспорту [1].
- Кібертероризм: Кібертероризм став все більш поширеним явищем, оскільки інтернет та інформаційні технології стали невід'ємною частиною життя сучасного світу [19].
- Тероризм з використанням науково-технічних досягнень: Терористи все частіше використовують новітні технічні розробки (дрони, хімічну та біологічну зброю тощо) [46].
- Релігійний тероризм: Релігійний тероризм є однією з найбільш поширених форм тероризму в наш час, іноді він поєднується з екстремізмом [27].

– Самотні вовки: В останні роки з'явилася нова форма тероризму – дії окремих осіб, які вчиняють терористичні акти без підтримки терористичних груп [5].

– Фінансування тероризму: Терористичні групи мають доступ до великих фінансових ресурсів, що дає їм змогу фінансувати свої дії та розвивати нові методи тероризму [52].

Якщо говорити про найбільш відомі терористичні організації, то в першу чергу зазвичай згадуються такі:

– Аль-Каїда – це міжнародна терористична організація, заснована в 1988 році Осамом бен Ладеном та іншими ісламськими екстремістами. Організація здійснювала терористичні акти по всьому світу з метою боротьби з західним впливом у світі та здійснення ісламської революції. Одним з найбільш відомих терористичних актів, який здійснила Аль-Каїда, є теракт 11 вересня 2001 року в США.

Цілі цієї організації полягають у створенні глобального халіфату шарії та в боротьбі зі світовим імперіалізмом та сіонізмом. Для досягнення цих цілей Аль-Каїда використовує методи тероризму, у тому числі смертельні напади на цивільних та військових [45].

– Ісламська Держава (далі – ІД) – це терористична організація, яка була заснована в 2013 році у відповідь на втручання західних держав у Сирію та Ірак. Організація має ідеологію сунітського ісламу та найбільш жорстокі методи діяльності. Її основна мета – створення халіфату на території Іраку та Сирії і встановлення суворого шаріатського законодавства.

Ісламська Держава широко відома своїми жорстокими діями, такими як: публічні катування, масові вбивства, насильство щодо жінок та гомосексуалів, підірвання будівель та інфраструктури, розграбування міст та сіл, знищення культурних пам'яток та інших злочинів. Їхній метод діяльності полягає в тому, що вони залучають молодих людей, головним чином з мусульманських країн, через ідеї та пропаганду в Інтернеті та соціальних мережах, а потім навчають їх бойовій техніці та індоктринують їх ідеологією тероризму.

ІД відома своєю глобальною амбіцією та намірами на терористичні акції у всьому світі. Вони пропагують ідею «святої війни» проти всіх невірних та мусульман, які не приймають їхню ідеологію. Організація претендує на лідерство в світі ісламу та хоче створити глобальний халіфат зі столицею у Сирії. Відповідно до даних розвідки, ІД фінансується в основному через продаж нафти, газу та інших ресурсів на території, яку вони контролюють. Також вони займаються збройною торгівлею, розбоями і вимагання викупів. Організація отримує фінансову підтримку від деяких ісламських країнах [45].

– Хамас – це політична та терористична організація, що була заснована в 1987 році з метою звільнення Палестини від ізраїльської окупації. Ідеологією організації є ісламізм та палестинський націоналізм. Хамас здійснює багато терористичних актів, таких як: самогубці-бомбардувальники, ракетні обстріли та напади на цивільних мешканців.

Хоча Хамас був обраний до Палестинської легітимної влади у 2006 році, більшість країн світу вважає його терористичною організацією. Організація отримує фінансову підтримку від Ірану та її діяльність призвела до численних зіткнень з Ізраїлем, що досі не мають вирішення [45].

– Талібан – це терористична організація, яка була заснована у 1994 році в Афганістані. Організація має ідеологію ісламського фундаменталізму та була створена з метою боротьби з урядом Афганістану. Після того, як у 2001 році США та їх союзники вторглися до Афганістану, щоб знищити терористичну організацію «Аль-Каїда», Талібан був змушений залишити Кабул та припинити свою діяльність. Проте, з часом організація знову почала активну діяльність та взяла під контроль значну частину території Афганістану. Талібан використовує різні методи, включаючи терористичні атаки, саботажі та збройні напади, щоб здобувати владу та підтримувати свій режим. Також вони відомі своїми катуваннями, екстремізмом та порушеннями прав людини [45].

– Хезболла (іноді транслітерується як «Hezbollah» чи «Hizbollah») – це шіїтська ісламська політична та військова організація, яка була заснована в

Лівані в 1982 році з підтримки Ірану. Хезболла перш за все вважає себе супротивником ізраїльської агресії та підтримує палестинську справу. Хезболла має значну військову потужність, включаючи бойовиків, зброю та техніку, які використовуються відкрито в Лівані та на території Сирії. Організація також має великий політичний вплив в Лівані, що дає їй змогу займати позиції в уряді та парламенті.

Хезболла регулярно бере участь в зіткненнях з Ізраїлем, включаючи ракетні атаки на Ізраїль та бойові дії на кордоні Лівану та Ізраїлю. Крім того, організація була відповідальна за ряд терористичних актів по всьому світу, зокрема за вибухи в Буенос-Айресі в 1992 та 1994 роках, які спричинили загибель десятків людей. Хезболла вважається терористичною організацією США, Канади та деяких інших країн, але отримує підтримку від Ірану та росії [45].

За 2022 рік Глобальний індекс тероризму (GTI) вказує на зменшення впливу тероризму, незважаючи на зростання кількості атак. Кількість смертей від тероризму впала на 1,2% до 7142, тоді як кількість нападів зросла на 17%. Ці дані свідчать про те, що тероризм стає менш смертоносним. Гарним є те, що дві третини країн не зафіксували жодних нападів або смертей від тероризму, що є найкращим показником з 2007 року. 86 країн також показали покращення своїх показників GTI. Останні чотири роки кількість смертей від тероризму залишається стабільною [61].

Індекс вказує на те, що тероризм залишається серйозною загрозою, особливо для країн Африки на південь від Сахари, де 48% загальних смертей від тероризму в світі. Чотири з десяти країн з найбільшим зростанням кількості смертей також знаходяться в Африці на південь від Сахари: Нігерія, Малі, ДРК і Буркіна-Фасо. Тероризм стає все більш концентрованим і поширюється на країни, які вже перебувають у насильницьких конфліктах. Зони конфлікту відповідають за 97% усіх смертей. Усі десять країн, які найбільше постраждали від тероризму, перебувають у зонах конфліктів. Кількість країн, що зазнали смертей від тероризму в 2021 році, скоротилася до 44, порівняно з 55 країнами в 2015 році [61].

Найбільше зростання тероризму спостерігалось в М'янмі, де кількість смертей зросла в 23 рази з 24 до 521. Нігерія також відзначилася значним зростанням, подвоївши кількість смертей від тероризму з 257 у 2020 році до 588 у 2021 році. Найбільше скорочення кількості смертей від тероризму відбулося в Мозамбіку - на 82%. Цей успіх був досягнутий завдяки операціям проти повстанців ІДІЛ, проведеним силами Мозамбіку за підтримки Руанди та Співтовариства розвитку Південної Африки [61].

Зауважимо, що діяльність Боко Харам була суттєво обмежена завдяки заходам, прийнятим для протидії повстанцям. У 2021 році ця організація здійснила лише 64 напади, а кількість смертей від їх дій скоротилася на 92% з 2131 у 2015 році до 178 у 2021 році. Це сприяло зменшенню загальної кількості смертей від тероризму в Нігерії, яка зазнала другого найбільшого скорочення в 2021 році – на 47% до 448. Звіт ІДІЛ та його філій назвав їх найсмертоноснішими терористичними угрупованнями у світі в 2021 році, хоча кількість смертей, пов'язаних з цими групами, трохи зменшилася з 2100 до 2066. Найтрагічнішим нападом 2021 року став вибух двох бомб, вчинений терористом ІД в міжнародному аеропорту Кабулу в Афганістані, що призвело до загибелі 170 осіб і понад 200 поранених [61].

Терористична організація Джамаат Нусрат Аль-Іслам валь Муслімін, що діє в регіоні Сахель, зазнає найшвидшого зростання серед усіх терористичних груп у світі, відповідальна за 351 смерть у 2021 році, що на 69% більше порівняно з попереднім роком. Найбільш смертоносною терористичною групою у світі була Ісламська держава Західної Африки, де в середньому кожен напад забирав життя 15 осіб. У 2021 році значно знизилася кількість терористичних атак на Заході, впавши на 68% порівняно з піком у 2018 році. Усього відбулося 113 атак у Європі та 7 в США. США зафіксували помітне зменшення впливу тероризму та досягли найнижчого показника GTI з 2012 року. Ісламські екстремісти в Європі здійснили лише три атаки, що стало найнижчим показником з 2014 року [61].

Занепокоєння викликає питання радикальних терористів, які відстоюють крайні погляди псевдорелігійного екстремізму та здійснюють терористичні акти.

Особлива група ризику – ув'язнені, оскільки проповідники радикального ісламу використовують психологічну пригніченість ув'язнених, схожість ідеології псевдорелігійного екстремізму з кримінальним світом, обіцянки певних побутових вигод після переходу до ісламу або неоязичництва, релігійну неосвіченість і т.д. Іноді відбувається перехід осіб слов'янської національності до радикального ісламу. Ісламісти використовують бажання людей прийти до духовності та релігійне невігластво, щоб розширювати свою мережу adeptів, які є засобом для економічної наживи, політичного або суспільного маніпулювання [2, с.27]

За останнє десятиліття значно збільшилась участь жінок у діяльності терористичних організацій, що призвело до збільшення загрози для національної безпеки країн світу. Однією з характерних особливостей терактів на межі ХХ і ХХІ століть є використання жінок-самогубців. Організатори терористичних актів вважають, що залучення жінок-смертниць має деякі переваги. Наприклад, жінки зазвичай одягаються у більш громіздкий одяг, що дозволяє їм краще приховати вибухівку. Крім того, жінки можуть «виглядати вагітними», що має особливу, подвійну «вигоду»: працівники служби безпеки часто неохоче затримують вагітних жінок, що дозволяє потенційним терористкам-смертницям краще приховати зброю.

На жаль, існує погляд, що жінки викликають менше підозр, ніж чоловіки в однакових умовах, відповідно це неодноразово використовували представники різних терористичних організацій. У наслідок цього, терористки-смертниці зазвичай здатні вбити більше людей однією атакою, ніж чоловіки. Залучення жінок-мусульманок до насильницьких актів терору є давньою практикою і має свої особливості [33, с.221].

Деякі з них пов'язані з бажанням помститися за вбитих рідних, інші можуть бути пов'язані з функціональними або незворотними порушеннями психіки, що виникли на тлі стресових ситуацій. Є також ті, хто хоче матеріально допомогти своїм родичам і близьким. Значна кількість осіб, які вчиняють терористичні дії, є вихідцями з маргінальних верств суспільства, часто з нестійкою психікою,

озлоблені та дезорганізовані в соціумі. Тому, терористки рекрутуються з осіб, які шукають опору в житті.

Переважає кількість жінок-шахідок мають вік від 15 до 25 років. Незважаючи на стереотип, що жінки милосердніші, жалісливіші й слабші за чоловіків щодо бойового духу, жінки можуть бути дуже небезпечними. За реальною статистикою, жінки, через особливості їхньої нервової діяльності (більш рухливі, емоційні та збудливі) можуть стати агресивними швидше, ніж чоловіки, та їх швидше може опанувати ідея знищення [33, с.222].

Зазначені особливості тероризму в XXI столітті свідчать про необхідність постійного моніторингу та аналізу дій терористів, а також розвитку нових методів боротьби з тероризмом.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

2.1. Методи й інструменти протидії тероризму на глобальному і регіональному рівнях

Занепокоєння глобальної спільноти щодо зростання терористичних актів викликане кількістю жертв та величезними матеріальними збитками, завданими терористами. Крім того, світова громадськість насторожена тим фактом, що розвиток новітніх технологій з подвійним призначенням, використовуючи засоби масової інформації та глобальну комп'ютерну мережу Інтернет, культивує насильство та жорстокість, що дозволяє більшій кількості людей отримувати та використовувати інформацію про найвитонченіші методи знищення та способи їх застосування. Навіть високорозвинені країни з різними політичними режимами та державними устроями не є застрахованими від спалахів тероризму [6, с.42].

Тероризм створює загрозу для мирного населення, порушує стабільність та безпеку в різних країнах. Щоб протидіяти терористичним актам, необхідно використовувати механізми та інструменти на глобальному та регіональному рівнях. Це можуть бути політичні, економічні, соціальні та правові заходи, спрямовані на запобігання терористичним нападам та розкриття злочинів, а також на зменшення факторів, що сприяють радикалізації та рекрутуванню терористів. У даному контексті важливо розглядати не лише проблему самого тероризму, а й його причини та наслідки для забезпечення безпеки людей та збереження миру в світі.

Хоча протидія тероризму є одним з найважливіших міжнародних завдань, зростаюча кількість терористичних актів у різних країнах світу показує, що боротьба з цим явищем залишається викликом. Механізми та інструменти протидії тероризму на глобальному та регіональному рівнях охоплюють різноманітні сфери життя суспільства, такі як: правоохоронна діяльність,

міжнародна співпраця, дипломатія, підтримка жертв, політика державної безпеки, соціальна політика та інші. Ефективна протидія тероризму вимагає спільних зусиль всіх країн, які повинні співпрацювати у боротьбі з тероризмом на міжнародному рівні та здійснювати відповідні заходи на національному рівні.

Ми розглядаємо протидію тероризму як складний соціально-правовий процес, що включає різноманітні складові. Один з ключових елементів цього процесу є система суб'єктів, які розробляють та виконують заходи для протидії тероризму. На міжнародному рівні Організація Об'єднаних Націй виступає в ролі головного суб'єкта протидії тероризму. Серед ключових органів ООН, які займаються протидією тероризму, можна виділити Раду Безпеки та Генеральну Асамблею.

В ході своєї діяльності, Рада Безпеки та Генеральна Асамблея не зосереджені безпосередньо на боротьбі з тероризмом в усіх його проявах, але антитерористичні заходи є складовим елементом їхньої координаційної політики з підтримання миру та безпеки в різних регіонах світу. Ці органи ООН формують міжнародну антитерористичну політику через видання обов'язкових для країн-членів нормативних документів та діяльність спеціалізованих органів.

У вересні 2006 року Генеральна Асамблея ООН узгодила Глобальну контртерористичну стратегію ООН [14], яка встановлює спільні стратегічні рамки для боротьби зі світовим тероризмом. Як зазначає Б.Данильченко у боротьбі з тероризмом стратегія є важливим інструментом, що дозволяє активізувати зусилля міжнародної спільноти у чотирьох напрямках:

- усунення умов, що сприяють поширенню тероризму;
- запобігання тероризму та його протидія;
- збільшення потенціалу держав-членів щодо попередження тероризму та боротьби з ним, а також підвищення ролі системи ООН у цьому відношенні;
- забезпечення поваги прав людини та верховенства закону, як фундаментальної основи для боротьби з тероризмом [20, с.5].

Завдяки постійному розвитку сучасного міжнародного права, на сьогодні існує цілий комплекс міжнародних конвенцій універсального та регіонального характеру. Ці конвенції встановлюють чітко окреслені критерії для регулювання співробітництва держав у боротьбі з міжнародним тероризмом [40, с. 303]. Сюди можна віднести: Вашингтонську Конвенцію про запобігання і покарання актів тероризму 1971 р.

Важливим кроком у напрямку зростання взаємодії у боротьбі з тероризмом також стало прийняття Європейської Конвенції про припинення тероризму, 1977 р.; Конвенції про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден; Конвенції про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації; Конвенції про запобігання та покарання злочинів проти осіб, що користуються міжнародним захистом, включаючи дипломатичних агентів 1973 р.; Конвенції про боротьбу із захопленням заручників (Нью-Йорк, 1979 рік); Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та ін.

Міжнародні структури, чия робота спрямована на боротьбу з тероризмом, були створені та продовжують діяти. Їх функції можуть бути повністю або частково присвячені протидії тероризму. Прикладами таких структур є Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) та Європейське поліцейське відомство (Європол).

Аксіологічний підхід до боротьби з міжнародним тероризмом є ефективним та перспективним, оскільки його мета полягає у створенні міжнародної системи стримувань та противаг, заснованої на балансі інтересів окремої особи та міжнародного співтовариства загалом. Однак, очевидним є той факт, що людина з її світоглядом та власними цінностями, є основою демократичного суспільства. Тому важливо створювати умови, які закріплюються відповідними правовими нормами, для підтримання й розвитку цивілізації загалом і окремої людини зокрема в міжнародних відносинах [34, с.190].

Створення умов для розвитку людських цінностей у всіх мешканців планети забезпечить баланс сил та спрямує енергію людства на розвиток, а не на самознищення. Основним змістом та завданням протидії міжнародному тероризму

в міжнародному форматі є наукове формулювання та практичне створення умов для розвитку людських цінностей.

У міжнародно-правовій практиці регіональність часто асоціюється з регіональними міжнародними організаціями, такими, як: Європейський Союз, Африканський Союз, Організація Американських держав, Ліга арабських держав та інші. У межах таких регіональних організацій розробляється та застосовується відповідне міжнародне право, включаючи норми антитерористичної спрямованості.

До такого права можуть належати установчі договори та регіональні конвенції, які стосуються боротьби з тероризмом, наприклад, Європейська конвенція про припинення тероризму 1977 р. з Протоколом змін до неї від 15 травня 2003 р., Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму від 16 травня 2005 р., Арабська конвенція про боротьбу з тероризмом 1998 р., Конвенція американських держав про запобігання й покарання тероризму 1971 р. та ін. [35, с.303].

Дослідження регіоналізму та його динаміки сприяє ефективному регулюванню відносин між країнами, зокрема через врахування їх регіональної специфіки. Крім того, таке дослідження допомагає розробляти міжнародно-правові норми в сфері протидії збройним конфліктам, що набувають терористичного змісту.

Очевидно, що лідери світових держав намагаються вирішувати геополітичні проблеми ще не великими, регіональними та іншими менш значущими конфліктами, замість використання світових війн. Ефективність антитерористичних заходів на регіональному рівні залежить від урахування умов, які сприяють поширенню тероризму в конкретному регіоні, а також від специфіки місцевих проявів цього явища [35, с.305].

Боротьба з тероризмом на регіональному рівні, на нашу думку, дозволяє детальніше проаналізувати особливості злочинних механізмів, мотивацію та цілеспрямованість терористичних груп. На основі цього необхідно організовувати

політичні, соціально-економічні, культурно-цивілізаційні та інші заходи, спрямовані на усунення факторів, що сприяють тероризму.

Також важливо створити аналітичну структуру міжнародно-кримінологічного характеру при ООН, яка буде зосереджуватися на розробці висновків та рекомендацій для регіонального співтовариства держав щодо політичних, соціально-економічних та культурно-цивілізаційних причин і умов поширення тероризму, а також шляхів їх усунення в рамках спільної міжнародної боротьби з тероризмом як одним з основних принципів міжнародного права.

2.2. Основні принципи антитерористичної політики США, Франції та Японії

Основні принципи антитерористичної політики країн залежать від багатьох чинників, таких як: наявність терористичної загрози, рівень фінансування та розвитку технологій для боротьби з тероризмом, якість розвідки та рівень співпраці з іншими країнами, тощо. У цьому контексті США, Франція та Японія займають особливе місце.

США здійснюють активну антитерористичну політику, зокрема заснували спеціальні служби, такі як: Федеральне бюро розслідувань (FBI), Національний центр боротьби з тероризмом (NCTC) та Центральну розвідку (CIA), які відповідають за протидію тероризму. Крім того, США активно співпрацюють з іншими країнами та міжнародними організаціями у боротьбі з тероризмом. Однак, хоча США здійснюють значні зусилля, терористичні акти все ще стаються в країні, що свідчить про необхідність подальшого покращення антитерористичної політики [63]. На засіданні Ради Безпеки ООН, що відбулося 12 грудня 2016 року, була прийнята резолюція № 2322 [49]. У цій резолюції держави закликаються до зміцнення та розширення міжнародної співпраці та допомоги у боротьбі з тероризмом. Документ наголошує на важливості обміну інформацією щодо терористичних організацій та бойовиків-терористів, включаючи їх біометричні та

біографічні дані, а також на співробітництві між правоохоронними та судовими органами у розслідуванні злочинів, пов'язаних з тероризмом [49].

Прикладом тривалої співпраці з питань протидії тероризму є взаємодія США з країнами Європейського Союзу, зокрема Францією, Німеччиною та Великою Британією, що почалася від 2001 року, коли адміністрація Джорджа Буша-молодшого підписала важливу угоду з поліцейською службою ЄС – Європол. Ця угода дозволила обмінюватись стратегічною та технічною інформацією з питань протидії тероризму, відмивання грошей, протиправної торгівлі наркотиками, ядерними, радіологічними речовинами та людьми [24].

У 2002 році була підписана додаткова угода, що дозволила обмінюватись персональними даними підозрюваних осіб та запровадила інститут офіцерів зв'язку. Починаючи з того часу, співпраця між ЄС та США стала ширшою і включає також проблеми, пов'язані зі знищенням фінансування тероризму, боротьбою з нелегальною міграцією та іноземними бойовиками-терористами. Крім того, процедури екстрадиції були спрощені, а правова взаємодія між країнами посилено. Зокрема, було введено практику створення спільних слідчих груп та проведення відеоконференцій для конкретних кримінальних проваджень.

У лютому 2015 року США уклали дві нові угоди з Європолом щодо боротьби з нелегальною міграцією та іноземними бойовиками. Це дозволило обмінюватись інформацією про осіб, які займаються вербуванням та переправленням іноземних бойовиків, а також про джерела їх фінансування [24].

В США організація боротьби з тероризмом ґрунтується на кількох основних принципах. Перш за все, це відсутність будь-яких поступок терористам та відмова від згоди з їх вимогами. Другий принцип полягає в блокаді та ізоляції країн, які, на думку США, підтримують тероризм. Третій принцип - невідворотність покарання міжнародних терористів, незалежно від терміну давності їх злочинів. Четвертий принцип передбачає надання всебічної допомоги (матеріальної, консультативної та іншої) країнам, що беруть участь у боротьбі з міжнародним тероризмом.

У цій боротьбі американські міністерства та відомства спираються на ряд законів, багато з яких були прийняті після подій 11 вересня 2001 року. Зокрема, в жовтні 2001 року був ухвалений закон «Про надання додаткових повноважень спецслужбам у сфері боротьби з тероризмом». Цей закон значно розширив права федерального уряду, правоохоронних органів та адміністрацій штатів щодо виявлення та припинення терористичних атак, які готуються як на території США, так і за їхніми межами [7, с.150].

Згодом цей закон став основою для побудови всієї правової бази США у сфері боротьби з тероризмом протягом наступних 20 років. Він відображає нові підходи та уявлення про те, як ефективно протидіяти тероризму на сучасному рівні. Однак нормативна база США у сфері боротьби з тероризмом неодноразово зазнавала жорсткої критики з боку міжнародної громадськості. Зокрема, вказувалося, що закон «Про надання додаткових повноважень...» допускає застосування «превентивних заходів» з репресивним характером не лише до самого підозрюваного, а й до його родичів, близьких та знайомих. Незважаючи на цю критику, закон не зазнав змін або модифікацій, оскільки силові відомства США постійно посилювалися на необхідність запобігання повторенню трагедії 11 вересня.

Міністерство внутрішньої безпеки (МВБ) США відіграє ключову роль у боротьбі з тероризмом. Крім МВБ, поліцейські департаменти великих міст також мають спеціальні підрозділи SWAT (Special Weapons and Tactics), які займаються боротьбою з протиправними діями в умовах підвищеного ризику, включаючи терористичні загрози, такі як кризи заручників, терористичні напади, вибухи, підпали та інші подібні ситуації. Спецпідрозділи SWAT також існують у складі МВБ, включаючи Берегову охорону США та Федеральну службу повітряних маршалів, Міністерство юстиції, включаючи ФБР та Службу федеральних маршалів, а також Міністерство оборони [43, с.223].

Основні завдання МВБ у сфері боротьби з тероризмом полягають у запобіганні терористичним актам, спрямованим проти США, та зниженні вразливості країни щодо внутрішнього тероризму. МВБ спільно з ФБР та ЦРУ

розробляє стратегію забезпечення національної безпеки США у боротьбі з терористичною загрозою та визначає пріоритети у сфері боротьби з тероризмом.

Структура МВБ включає такі підрозділи:

- Управління розвідки та аналізу, яке координує оперативну інформацію, що надходить від поліцейських структур та спецслужб;
- Адміністрація транспортної безпеки, відповідальна за боротьбу з тероризмом в транспорті, включаючи Федеральну службу повітряних маршалів;
- Федеральна міграційна служба, яка займається питаннями громадянства та міграції;
- Федеральне агентство з управління в надзвичайних ситуаціях, відповідальне за координацію ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, аварій та катастроф;
- Митна служба;
- Секретна служба, яка перейшла до МВБ з Міністерства фінансів США;
- Берегова охорона [64].

У 2021 році МВБ виділило 1,87 млрд. доларів США на боротьбу з тероризмом, з яких не менше 77 млн. доларів було спрямовано на боротьбу з внутрішнім насильницьким екстремізмом [7, с.152].

Слід відзначити, що після подій 11 вересня ФБР пройшло істотну реформу, при якій було перенаправлено його пріоритети на боротьбу з тероризмом, зокрема міжнародним і мережевим. Реформу ініціював директор ФБР Роберт Мюллер, який пізніше очолив розслідування втручання росії у вибори США 2016 року. Зміни в структурі та діяльності ФБР включали наступне:

- Введення нової системи оперативної взаємодії між центральним апаратом ФБР та його регіональними підрозділами. Було створено 56 спеціальних об'єднаних груп, по одній в кожному регіональному відділенні ФБР.

- Створення спеціального сектору боротьби зі шпигунством в департаменті контррозвідки ФБР, який займається розвідкою та зовнішньою контррозвідкою.
- Переорієнтація контррозвідувальної роботи ФБР на виявлення терористів, які негласно підтримуються іноземними спецслужбами, а також на захист ключових об'єктів їхнього інтересу.
- Переорієнтація роботи контртерористичного відділу ФБР на проведення активних операцій.
- Впровадження заходів щодо захисту розслідувань та інформації ФБР від витоку та несанкціонованого доступу.
- Збільшення кадрового складу, зокрема оперативних співробітників ФБР, з 2178 осіб до 3700 осіб [7, с.153].

Створення нових структур в межах ФБР, таких як відділ боротьби з кібертероризмом, відділ технологічного забезпечення слідчої діяльності та мережа регіональних лабораторій судової експертизи. Залучення наукових колективів, академічної спільноти та приватних аналітичних та розвідувальних компаній до роботи ФБР.

У боротьбі з тероризмом Міністерство оборони США включає Розвідувальне управління (РУМО) та розвідку всіх видів збройних сил. Протидія фінансуванню тероризму займається Служба внутрішніх доходів (СВД), яка входить до складу Міністерства фінансів США і має право вести оперативну роботу.

У США існує система оповіщення про терористичні загрози, яка включає п'ять рівнів: зелений, синій, жовтий, помаранчевий і червоний. Кожен рівень відповідає певному рівню небезпеки і включає протоколи реагування для федеральних і регіональних органів влади. Рівні небезпеки та їх «кольори» можуть застосовуватись на різних територіях [65].

Президент США Джо Байден, 8 січня 2021 року, закликав визнати учасників нападу на Капітолій 6 січня 2021 року внутрішніми терористами, що розширило категорію терористів, охоплюючи не лише екстремістів, а й «прихильників»

колишнього президента Дональда Трампа. Зрозуміло, що тероризм у свою чергу не залишається незмінним і швидко змінюється, намагаючись адаптуватися до нових умов [7, с.155].

Протягом майже двох десятиліть було прийнято ряд законодавчих актів, що визначили рівні та зміст американської стратегії протидії тероризму в нових умовах. Положення цих федеральних законів були включені до Зводу законів Сполучених Штатів, зокрема до Розділу 18 цього документа, який містить Главу 113В (Chapter 113В). Ця глава містить норми, присвячені різним аспектам проблеми тероризму. Серед цих норм є відмінності в заходах боротьби з тероризмом на внутрішньому (національному) та зовнішньому (міжнародному, транснаціональному) рівнях їх реалізації. Відповідно до законодавчого розподілу цих рівнів здійснення антитерористичних заходів, виникають поняття внутрішнього та зовнішнього тероризму [43, с.226]. Франція також активно бореться з тероризмом. У країні існують спеціальні служби, такі як: Дирекція загальної безпеки зовнішніх служб (DGSE), які відповідають за збір інформації про загрози національній безпеці та боротьбу з тероризмом. Франція також активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями у боротьбі з тероризмом [24].

Японія також займається протидією тероризму та підтримує міжнародні зусилля у цій справі. Країна заснувала спеціальні органи, такі як Агентство з питань боротьби з тероризмом та розкриттям злочинів (ATCC) та Спеціальний підрозділ з контролю над тероризмом (SIT). Крім того, Японія активно співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як ООН та Інтерпол, у боротьбі з тероризмом.

Важливо розуміти концептуальний підхід Японії до боротьби з міжнародним тероризмом, який відрізняється від підходу США, де основною складовою є силова протидія тероризму. З 2015 року Японія запровадила новий підхід, що базується на трьох компонентах: посилення практичних заходів боротьби, посилення дипломатичних засобів, що спрямовані на підтримку

стабільності та процвітання країн Близького Сходу та Африки, та сприяння формуванню спільнот, які резистентні до радикалізації [3, с.41].

Ключовими складовими цієї політики є зміцнення міжнародно-правової бази та формування всеосяжного режиму ООН щодо упередження та боротьби з тероризмом, сприяння економічному зростанню та підтримці соціальної стабільності у відсталих країнах світу та упровадження дипломатії, що спрямована на посилення міжцивілізаційних та міжособистісних контактів і зв'язків.

Показовим у цьому плані стало виділення у 2015 році урядом Японії 42 млн. дол. США для потреб Регіонального бюро ПРООН в Африці, зокрема, 3 млн. дол. США на реалізацію таких проєктів ПРООН, як «Підтримка соціальної згуртованості» та «Дерадикалізація, боротьба з тероризмом і міграція» на північному сході Нігерії. В рамках зазначених програм основні зусилля японської дипломатії скеровуються сьогодні на посилення потенціалу правоохоронних та судових органів Нігерії, а також підвищення ролі місцевих релігійних лідерів, посилення можливостей останніх у справі пропагування ідей боротьби з тероризмом, його засудження як антигуманного та антисоціального явища в цілому [3, с.45].

Японська дипломатія зосереджується на підвищенні потенціалу правоохоронних та судових органів Нігерії, а також на посиленні ролі місцевих релігійних лідерів. Останні мають засоби пропагування ідей боротьби з тероризмом та засудження його як антигуманного та антисоціального явища в цілому [3, с.46].

У загальному сенсі, ефективність антитерористичної політики США, Франції та Японії може бути оцінена як достатньо висока. Однак, необхідність подальшого розвитку та поліпшення антитерористичних стратегій є необхідною, оскільки терористична загроза залишається високою і потребує постійного моніторингу та протидії.

2.3. Проблеми і перспективи міжнародних організацій і країн у сфері боротьби з міжнародним тероризмом

Проблема міжнародного тероризму є однією з найбільш актуальних та складних викликів для сучасного світу. Щоб ефективно боротися з цією загрозою, потрібна спільна діяльність міжнародних організацій та країн. Однією з проблем боротьби з міжнародним тероризмом є відсутність єдиного підходу до його визначення. Різні країни та міжнародні організації мають різні означення тероризму, що ускладнює координацію їх дій. Також існує проблема недостатньої координації зусиль міжнародних організацій та країн у боротьбі з тероризмом.

Однією з основних проблем у боротьбі з міжнародним тероризмом є те, що обмежена кількість держав докладає основні зусилля з контртероризму. Ті країни, які не стикалися з масованими терористичними атаками, зазвичай ігнорують цю проблему. Надто, небажання окремих країн приєднуватись до процесу дослідження тероризму, навчання національних спеціальних служб та правоохоронних органів сучасним методам і формам боротьби з ним, спричиняє непоправні наслідки. Міжнародні терористичні організації повинні розширювати свою діяльність в державах, де антитерористичний режим слабкий або помірний [13, с.64].

Однак, на практиці існує кілька інших недоліків, які ускладнюють боротьбу з міжнародним тероризмом. Наприклад, нормативно-правова база держав у питаннях боротьби з тероризмом часто не узгоджена, що ускладнює співпрацю між державами у цій сфері. Крім того, захист національних інтересів держав може переважати над міждержавними угодами в сфері боротьби з тероризмом, що також ускладнює координацію зусиль у цій галузі [28, с.68].

Іншою важливою проблемою є низька якість підготовки кадрів, які задіяні у розробці заходів з протидії тероризму. Також, низька якість та швидкість обміну даними між державами в сфері антитероризму може ускладнити співпрацю та взаємодію у цій галузі [42].

Нарешті, дефіцит фінансових ресурсів в деяких країнах також може стати серйозною перешкодою у забезпеченні належного рівня співробітництва в боротьбі з міжнародним тероризмом. Без необхідних фінансових засобів держави не зможуть забезпечити належний рівень охорони громадян, проводити необхідні дослідження та розробляти ефективні заходи протидії тероризму. Проте, необхідно також звернути увагу на причини тероризму, такі як: бідність, нерівність, політичні конфлікти та культурні розбіжності. Єдиний підхід до боротьби з тероризмом повинен бути комплексним та враховувати різні аспекти цієї проблеми [28, с.70].

Таким чином, необхідно знайти способи підтримки тих держав, які не можуть самостійно забезпечити належний рівень боротьби з міжнародним тероризмом та забезпечити їм необхідну допомогу та підтримку для досягнення цієї мети.

Однією з перспектив у боротьбі з міжнародним тероризмом є збільшення ролі міжнародних організацій, таких як ООН та ЄС, у координації зусиль країн у цій сфері. ООН є глобальною платформою для співпраці держав у боротьбі з тероризмом. Вона сприяє обміну інформацією, координації дій і прийняттю міжнародних інструментів, спрямованих на запобігання та припинення актів тероризму. ООН проводить конференції, семінари та інші заходи з питань антитерористичної політики, сприяючи обміну досвідом та найкращими практиками між державами.

ЄС також веде активну антитерористичну політику та співпрацює зі своїми членами та іншими державами. ЄС розробляє та впроваджує спільні стратегії, директиви та програми для боротьби з тероризмом. В рамках ЄС проводяться спільні оперативні заходи, обмін інформацією та співпраця між правоохоронними органами для протидії тероризму та запобігання радикалізації.

Обидві організації покладають особливий акцент на врахування прав людини та забезпечення законності в антитерористичних заходах. Співпраця в цих рамках допомагає суверенним державам об'єднати зусилля і розробити ефективні

стратегії для протидії тероризму, захисту громадян і збереження стабільності та безпеки на міжнародному рівні.

З метою зміцнення безпекової та оборонної складової на рівні ЄС, Франція запропонувала покращити міждержавну співпрацю у галузі оборони, виходячи за межі наявних структур ЄС. У своєму виступі на Сорбонні 26 вересня 2017 року, Емманюель Макрон висунув ідею створення Європейської ініціативи щодо втручання [62].

Починаючи з 25 червня 2018 року, ця ініціатива почала набувати форми: міністри оборони Франції, Німеччини, Бельгії, Великобританії, Данії, Нідерландів, Естонії, Іспанії та Португалії підписали меморандум про наміри створити E12. 7 листопада 2018 року у Парижі була сформована коаліція збройних сил дев'яти європейських країн – Європейська ініціатива щодо втручання. Проект передбачає співпрацю між учасниками у плануванні, аналізі нових військових та гуманітарних криз, а також можливих військових дій у відповідь на ці кризи.

Головна мета Європейської ініціативи щодо втручання полягає в створенні єдиної військової контингенту європейських країн для швидкого реагування на кризові ситуації в непрямій близькості до кордонів ЄС [62].

На сьогоднішній день до Європейської ініціативи щодо втручання входять Франція, Німеччина, Данія, Бельгія, Нідерланди, Іспанія, Естонія, Португалія, Велика Британія та Фінляндія. Разом вони становлять 4/5 загальних видатків на оборону держав-членів ЄС. Ініціатива відкрита для приєднання інших держав. Варто відзначити, що до складу E12 входить Велика Британія, яка залишила Європейський союз, Данія, яка не бере участі в Спільній політиці безпеки та оборони ЄС, а також Фінляндія, що не є членом НАТО.

Також можливим є збільшення ролі розвідки та співпраці між різними країнами у боротьбі з тероризмом. Також можна зазначити значну роль США та Європейського Союзу у боротьбі з тероризмом, а також використання новітніх технологій та розвиток інтелектуальних систем, що дозволяють ефективніше виявляти та протидіяти терористичним загрозам.

Окрім того, важливим елементом боротьби з тероризмом є попередження радикалізації та виявлення потенційних терористів. Для цього необхідно розвивати соціальні програми, що допомагають людям відчутти своє місце в суспільстві та не допускати їх радикалізації, а також розвивати системи виявлення та відслідковування злочинів, пов'язаних з тероризмом. Для цього потрібно залучати не тільки правоохоронні органи, але й соціальні служби та інші державні структури [13, с.66].

Важливо розробляти міжнародні механізми співпраці в боротьбі з тероризмом. Наприклад, обмін інформацією між країнами, спільні операції затримання терористів та їх виконавців, взаємне використання інформаційних ресурсів для аналізу діяльності терористичних груп. Доцільним буде підвищувати обізнаність громадськості щодо проблем тероризму та його наслідків. Для цього можна використовувати різноманітні форми масової інформації, проводити освітні заходи та тренінги з правил поведінки в екстремальних ситуаціях [42].

Отже, боротьба з тероризмом є складною та багатовимірною проблемою, яка потребує комплексних заходів з боку міжнародних організацій та країн, а також активної участі громадськості.

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

3.1. Підходи до боротьби з тероризмом у незалежній Україні

У незалежній Україні боротьба з тероризмом стала актуальною проблемою після отримання державної незалежності в 1991 році. У цей період виникло багато нових проблем, серед яких було й зростання терористичної активності на території України.

Підходи до боротьби з тероризмом у незалежній Україні були досить різноманітними. У період з 1991 по 2014 роки, коли відбувалася Революція гідності та Кримська криза, були використані такі методи:

1. Розроблення та прийняття законів та правових актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів та військових формувань. У 2003 році був прийнятий Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [48].
2. Забезпечення національної безпеки шляхом створення нових підрозділів, зміцнення контролю за кордонами та введення візового режиму з деякими країнами.
3. Залучення міжнародної співпраці у боротьбі з тероризмом, підписання міжнародних угод та співпраця з міжнародними організаціями, такими як Європейський Союз, Організація Об'єднаних Націй, Організація Безпеки та Співробітництва в Європі та інші.
4. Використання військової техніки та зброї для боротьби з терористами та бойовиками, що перетинають кордон [41].

Наприкінці 2014 року в Україні виникла нова ситуація зі збройним конфліктом на сході країни, що спричинило зростання загрози терористичних актів на території держави. У зв'язку з цим, уряд України змушений був змінити свою стратегію боротьби з тероризмом, зосередившись на забезпеченні безпеки військовослужбовців та цивільних населення на півночі та сході країни.

Одним із головних підходів до боротьби з тероризмом в Україні є співпраця з міжнародними партнерами, зокрема з США та Європейським Союзом, у рамках спільних програм з протидії тероризму. Крім того, Україна прийняла ряд законодавчих актів щодо протидії тероризму, зокрема Закон про протидію тероризму, який визначає правові засади боротьби з цією загрозою.

Українські спецслужби активно займаються розкриттям терористичних злочинів та запобіганням терористичних актів на території країни. Для цього вони використовують різноманітні методи, включаючи технічне спостереження, відкрите розслідування та співпрацю зі зарубіжними партнерами [51, с.146].

У рамках Національної антитерористичної операції в Україні діє спеціальний штаб, який координує дії військових, правоохоронних та інших відомств, що беруть участь у боротьбі з тероризмом. Штаб розробляє стратегію та тактику протидії терористам, визначає пріоритетні напрямки дій та розподіляє завдання між різними підрозділами.

Крім військових заходів, українська влада також зосереджується на превентивних заходах, які допоможуть запобігти терористичним актам. Наприклад, існує програма реабілітації та ресоціалізації військових, які покинули зону конфлікту. Ця програма надає можливість військовим повернутись до мирного життя, навчатися та отримувати роботу, що допомагає їм інтегруватися в суспільство та не повертатися до терористичних дій.

Україна приєдналася до ряду міжнародних конвенцій, що стосуються боротьби з тероризмом і активно долучається до співпраці з іншими країнами у цій сфері [11, с.57]. На нашу думку, українська влада приділяє велику увагу боротьбі з тероризмом і вживає різноманітних заходів для запобігання терористичним актам та боротьби з терористичною діяльністю. Водночас, з урахуванням незалежності України та зони Криму, яка зараз під окупацією росії, однією з основних проблем боротьби з тероризмом в Україні є діяльність терористичних груп, які фінансуються та отримують підтримку від російської федерації. Ці групи здійснюють напади на українських військових, правоохоронні органи та мирних жителів.

У зв'язку з цим, одним з важливих напрямків боротьби з тероризмом в Україні є забезпечення національної безпеки на кордоні з росією та Білоруссю. Для цього необхідно посилити контроль за переміщенням осіб та вантажів через кордон, розвивати співпрацю з міжнародними партнерами та забезпечувати високий рівень підготовки та оснащення прикордонних військ [41, с.12].

Крім того, важливим напрямком боротьби з тероризмом є зміцнення інформаційної безпеки. Україна знаходиться в інформаційному просторі, в якому діє велика кількість фейкових новин та пропагандистських матеріалів. Це може стати фактором радикалізації населення та збільшення терористичної активності. Тому важливо забезпечити доступ до об'єктивної та достовірної інформації, проводити роз'яснювальну роботу та дискусії з громадськістю.

Крім того, Україна продовжує співпрацювати з міжнародними партнерами в боротьбі з тероризмом. У 2021 році Україна була прийнята до Партнерства з протидії тероризму (СТР), яке об'єднує більше 40 країн та міжнародних організацій. Це дозволяє Україні підтримувати тісний контакт з ключовими партнерами у боротьбі з тероризмом та отримувати доступ до новітніх методів та технологій.

Незважаючи на ці кроки, Україна залишається вразливою до терористичних загроз. Зокрема, по всій країні продовжуються збройні конфлікти з бойовиками терористичних організацій. Тому важливим завданням для уряду залишається зміцнення заходів безпеки та співпраці з міжнародними організаціями. Одним з нових напрямків у боротьбі з тероризмом в Україні є кібербезпека. Уряд зосереджує зусилля на запобіганні кібератакам терористичних груп та зміцненні кіберзахисту критично важливих об'єктів, таких як енергетичні та транспортні системи.

Також уряд України активно співпрацює з партнерами в регіоні, зокрема з країнами Причорноморського регіону, щоб підвищити ефективність боротьби з тероризмом. Розробляються спільні проекти, плани та програми для зміцнення безпеки в регіоні та обміну досвідом. Однак, необхідно зазначити, що боротьба з тероризмом є складним та багатогранним завданням, яке потребує постійного

підтримання та удосконалення заходів безпеки та співпраці з міжнародними партнерами.

3.2. Співпраця України з НАТО щодо контртерористичної діяльності

НАТО є військово-політичним альянсом, що об'єднує більшість країн Заходу, у тому числі США та країни Європи. Головною метою НАТО є забезпечення безпеки своїх членів, а також підтримка міжнародної стабільності та боротьба з загрозами, у тому числі з тероризмом.

В рамках НАТО існують спеціальні структури та механізми, призначені для боротьби з тероризмом. Одним з них є Альянсовий центр протидії тероризму (АСТ), який було створено в 2004 році з метою координації дій з протидії тероризму серед країн-членів НАТО. АСТ проводить дослідження та аналіз терористичних загроз, забезпечує підготовку фахівців та проводить тренінги для країн-членів НАТО з протидії тероризму.

Крім того, НАТО активно співпрацює з іншими міжнародними організаціями, такими як Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Організація з безпеки та співробітництва в Європі та іншими, для забезпечення ефективної координації дій у боротьбі з тероризмом [29].

В цілому, НАТО є важливим гравцем у міжнародній спільноті з боротьби з тероризмом, забезпечуючи необхідну координацію дій та співпрацю між країнами-членами та іншими міжнародними організаціями. Однак, НАТО не є спеціалізованою організацією з боротьби з тероризмом і це не є її основною метою. Головним завданням НАТО є забезпечення колективної оборони та безпеки своїх членів, а також підтримка стабільності та безпеки в Європі та партнерських країнах.

Однак, НАТО відіграє важливу роль у підтримці боротьби з тероризмом у світі. Вона надає підтримку своїм членам та партнерам в сфері боротьби з тероризмом, зокрема, шляхом підвищення рівня готовності до відповіді на терористичні загрози, підвищення кваліфікації військових та поліцейських,

підвищення рівня безпеки на транспорті, у портах та аеропортах, розвитку кібербезпеки та боротьби зі злочинністю в Інтернеті.

Також НАТО зосереджується на превентивних заходах у боротьбі з тероризмом, зокрема, шляхом сприяння розвитку стійкості та розвитку в країнах-партнерах, що допомагає запобігти радикалізації та поширенню тероризму. Україна відповідно до свого плану дій щодо партнерства з НАТО тісно співпрацює з Альянсом щодо контртерористичної діяльності. У рамках цієї співпраці НАТО надає Україні підтримку в підвищенні рівня безпеки та захисту від терористичних загроз [38, с.119].

Один з основних напрямків співпраці полягає у розвитку інформаційної та кібернетичної безпеки. Україна активно взаємодіє з НАТО у відповідних програмах та проєктах, спрямованих на захист від кібератак, виявлення та протидію дезінформації та фейкових новин. Крім того, НАТО надає Україні технічну та фінансову допомогу у розвитку систем виявлення та протидії тероризму, у відновленні інфраструктури на тимчасово окупованих територіях та в підвищенні рівня безпеки українських портів та аеропортів [56, с.25].

Після початку конфлікту на сході України у 2014 році, Україна почала співпрацювати з НАТО у боротьбі з тероризмом та іншими безпековими загрозами. НАТО надавала підтримку Україні у розвитку її безпекових інституцій, зокрема в питаннях протидії тероризму та злочинності. В рамках НАТО було створено спеціальну місію під назвою «Місія НАТО на підтримку безпеки в Україні» (NSPMU), яка мала на меті забезпечити підтримку Україні в області безпеки та оборони [38, с.120].

Місія NSPMU включала в себе військові навчання та консультації, надання експертної допомоги у сфері кібербезпеки, забезпечення медичного забезпечення, а також підтримку реформ в системі безпеки та оборони. Україна приймає участь у навчальних програмах НАТО, зокрема, у програмі з курсування та знищення боєприпасів, що дозволяє підготувати українських військових до дій в умовах терористичних загроз [10].

НАТО надавала Україні різноманітні види допомоги, такі як: військові консультації, технічну допомогу, навчання та тренування у сфері безпеки. Крім того, НАТО сприяла створенню та розвитку Українських Сил спеціальних операцій (УССО) та Національної гвардії України (НГУ), які були задіяні в бойових діях на сході країни.

Однією з головних форм співпраці було проведення спільних навчань та тренувань. У 2015 році Україна взяла участь у масштабних навчаннях під назвою «Рішення 15», що проходили на території Польщі та Швеції. Навчання мало на меті підвищення здатності країн-членів НАТО та інших держав до спільної дії у випадку терористичної або іншої загрози безпеці.

У 2015 році було створено Український центр кібербезпеки при НАТО, який мав на меті забезпечити підтримку Україні в питаннях кібербезпеки та боротьбі з кіберзагрозами. Україна взяла участь у багатьох кібернавчаннях, організованих НАТО, де українські фахівці мали можливість покращити свої знання та навички в сфері кібербезпеки.

У 2016 році НАТО надала Україні пакет допомоги, який включав в себе фінансову та технічну підтримку для зміцнення системи безпеки в Україні, а також надання консультацій та тренінгів для українських правоохоронних органів. НАТО також активно сприяє в удосконаленні системи безпеки на кордоні України та Росії, що є важливим фактором у протидії терористичним загрозам та контрабанді.

З 2017 року НАТО також забезпечує фінансову та технічну підтримку для створення нових центрів безпеки та реагування на терористичні загрози в Україні. У 2018 році, під час саміту НАТО в Брюсселі, Україна і НАТО підписали спільну декларацію про партнерство у сфері кібербезпеки. Ця декларація містила зобов'язання підвищити рівень співпраці між Україною та НАТО в сфері кібербезпеки, в тому числі шляхом обміну інформацією та знаннями, підтримки відповідної інфраструктури та стандартів.

У 2020 році була підписана Угода про співпрацю між Україною та НАТО у питаннях безпеки, включаючи антитерористичну діяльність. Ця Угода забезпечує

розширення співпраці між Україною та НАТО на різних рівнях, включаючи політичні консультації, військові взаємодії та практичну співпрацю. Також передбачене поглиблення співпраці у сфері кібербезпеки та захисту критичної інфраструктури. Це дозволить Україні отримувати підтримку та допомогу від НАТО в боротьбі з тероризмом та іншими загрозами безпеці.

У 2021 році Україна і НАТО підписали Угоду про партнерство у сфері кібербезпеки, яка спрямована на спільне забезпечення кібербезпеки, підвищення рівня захисту критичної інфраструктури, обмін інформацією та знаннями. Угода також передбачає спільну розробку та впровадження проєктів в галузі кібербезпеки.

Таким чином, співпраця між Україною та НАТО у питаннях протидії тероризму є важливою складовою боротьби з тероризмом та забезпечення безпеки України та Європи в цілому.

3.3. Ключові методи протидії тероризму в Україні від 24 лютого 2022 року

24 лютого 2022 року росія продовжила окупацію частини території України, що призвело до збільшення загроз терористичних актів. У зоні конфлікту з росією продовжують діяти терористичні організації, що створюють загрозу для національної безпеки України. Однією з особливостей протидії тероризму в Україні з моменту початку окупації є зміцнення оборонних та безпекових заходів на кордоні з росією та на окупованих територіях. Уряд України збільшив чисельність військових на кордоні з росією, а також було встановлення додаткових блокпостів та контрольних пунктів.

Слід зазначити, що Служба безпеки України займає особливе місце в системі суб'єктів боротьби з тероризмом. Це державний орган спеціального призначення, який виконує правоохоронні функції. Одним з найважливіших завдань, що поставлені перед Службою безпеки України на законодавчому рівні, є захист державного суверенітету та територіальної цілісності України. Проте, в

умовах воєнного стану, виконання цих завдань ускладнюється низкою дестабілізаційних факторів, таких як: активні бойові дії, окупація територій, знищення об'єктів критичної інфраструктури, кібератаки та інформаційно-психологічні операції. Це вимагає перегляду існуючих форм та методів діяльності всієї системи Служби безпеки України та вироблення додаткових інструментів для нейтралізації усіх дестабілізуючих факторів.

Умови правового режиму воєнного стану збільшують відповідальність Служби безпеки України за своєчасне виявлення та запобігання загрозам державному суверенітету та територіальній цілісності. Серед таких загроз можна відзначити: анексію та окупацію частин території України іншою державою, міжнародний тероризм на території України, втрату дієздатності армії та інших силових структур, втрату інформаційного простору, втрату національної ідентичності та підпорядкування України культурі іншої держави.

Для боротьби з цими загрозами Служба безпеки України повинна використовувати всі можливі засоби та методи, в тому числі розвідувальну діяльність, контррозвідувальні заходи, кіберзахист, а також додаткові інструменти для нейтралізації усіх дестабілізуючих факторів. Тільки таким чином можна забезпечити ефективний захист держави в умовах воєнного стану [4, с.12].

Терористична діяльність, яку здійснює російська федерація, має на меті створення загрози життю та безпеці людей. Це організована та систематична форма політичного насильства, властива рф. До її арсеналу входять дії, які націлені на залякування уряду, народу та світової спільноти, з метою досягнення соціального резонансу та дестабілізації суспільства. Цей тероризм також включає в себе масштабні поставки зброї та військової техніки, підтримку бойовиків на території України та їх підготовку на військових полігонах рф.

Умови дії правового режиму воєнного стану в Україні вимагають від Служби безпеки України підвищеної уваги до виявлення та усунення загроз державному суверенітету та територіальній цілісності. Попередження можливості потрапляння до населених пунктів областей України диверсійно-розвідувальних груп супротивника, які могли б становити потенційну загрозу національній

безпеці, є надзвичайно важливим завданням для правоохоронних органів країни [8, с.17].

Слід згадати, що тероризм не існує окремо від фінансування. Відповідно необхідно робити спроби обмежити або взагалі викоринити можливість спонсорування терористичної діяльності. Це може контролюватись Державною службою фінансового моніторингу України. Умови воєнного часу вимагають від цієї служби, яка є підрозділом фінансової розвідки, посилення практичних та організаційних заходів для боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, які були отримані злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та розповсюдженням зброї масового знищення.

За 2022 рік від суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторингом взято на облік 1179392 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з них:

- 52123 повідомлення про підозрілі фінансові операції (діяльність);
- 1117829 повідомлень про порогові операції;
- 194 повідомлення про порогові та підозрілі операції (діяльність);
- 9 246 повідомлень на запит про відстеження фінансових операцій [22].

Із зазначеної загальної кількості повідомлень, у період воєнного часу (за період з 24.02.2022 по 31.12.2022 р.), від суб'єктів первинного фінансового моніторингу Держфінмоніторингом взято на облік 928 471 повідомлення про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, з них:

- 43 953 повідомлення про підозрілі фінансові операції (діяльність);
- 875 208 повідомлень про порогові операції;
- 147 повідомлень про порогові та підозрілі операції;
- 9 163 повідомлення, отриманих на запит на відстеження [22].

Загалом, протидія тероризму в Україні на сьогоднішній день є надзвичайно важливим завданням для держави. Україна продовжує здійснювати заходи з метою забезпечення національної безпеки та співпрацює з міжнародними партнерами в цій сфері. Протидія тероризму потребує комплексного підходу, який включає в

себе не лише оперативно-розшукову діяльність, але й превентивні заходи, в тому числі соціально-економічні та інформаційні.

Одним з ключових напрямків боротьби з тероризмом в Україні є забезпечення безпеки на кордоні. Також важливим напрямком є сприяння соціальному відновленню тимчасово окупованих територій та запобігання поширенню терористичної пропаганди серед мешканців цих територій. Для цього здійснюються заходи з відновлення інфраструктури, забезпечення доступу до соціальних послуг та забезпечення захисту прав людини.

Важливою складовою боротьби з тероризмом є також попередження радикалізації громадян, зокрема через соціально-економічний розвиток та сприяння міжконфесійному діалогу.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження сучасних методів контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції та Україні можемо зробити ряд висновків:

1. Теоретичні основи боротьби з тероризмом включають в себе різні підходи та стратегії, які мають на меті зменшення кількості терористичних актів та зниження загрози тероризму в цілому. Деякі з найважливіших теоретичних основ боротьби з тероризмом включають такі: профілактику тероризму, знищення джерела фінансування тероризму, міжнародну співпрацю та інформаційну боротьбу.

2. В дослідженні були розглянуті найбільш відомі міжнародні терористичні організації, так як: Аль-Каїда, Ісламська Держава, Хамас, Талібан, Хезболла. Ці терористичні організації, які протистоять державам та іншим суспільним силам у своїх регіонах, використовують у своїй діяльності: насильство та терористичні акти, рекрутування нових членів, включаючи підлітків та молодь, через релігійну пропаганду та інші засоби, застосовують фінансові механізми, контрабанду наркотиків, здійснюють розповсюдження пропаганди та ідеології через соціальні медіа та інші засоби масової комунікації.

3. У ХХІ столітті тероризм є однією з найбільших загроз для міжнародної безпеки та стабільності. Основні прояви тероризму у сучасному світі включають: релігійний екстремізм, кібертероризм, терористичні акти проти цивільного населення, фінансування тероризму. За допомогою Інтернету та соціальних медіа, терористичні групи отримують змогу легко спілкуватися, обмінюватися інформацією, рекрутувати нових членів та координувати свої дії. Це робить їх більш мобільними і небезпечними. Тероризм, як сучасне явище, має багатоаспектний характер і представляє серйозну загрозу для безпеки на міжнародному рівні. Він перетнув національні межі і став глобальним викликом, який вимагає широкомасштабних заходів для боротьби.

З огляду на це, проводяться численні міжнародні конференції, спрямовані на розробку ефективних методів та форм протидії цій глобальній проблемі. Участь в них беруть керівники держав, представники спеціальних служб, правоохоронних органів, громадських організацій та засобів масової інформації, щоб спільно протистояти цьому небезпечному явищу.

Розвиток тероризму в сучасному світі супроводжується накопиченням організаційного та тактичного досвіду щодо використання основних форм терористичної діяльності. Цей досвід обмінюється між різними екстремістськими структурами, які мають загальну ідейно-політичну спрямованість. Тероризм стає більш поширеним серед активних шарів населення різних країн світу.

4. Антитерористична політика кожної країни має свої особливості, проте загальна мета полягає в запобіганні терористичним актам та забезпеченні безпеки громадян. США, Франція та Японія – це країни з високим рівнем розвитку та впливу на світову арену. Кожна з них має свою власну стратегію протидії тероризму. США започаткували багато проєктів і програм для боротьби з тероризмом, таких як війна в Іраку, а також збільшення кількості антитерористичних операцій у різних країнах. Однак, ми вважаємо, що ці дії можуть призвести до зростання ворожнечі та підтримки тероризму серед місцевих жителів, а також порушення прав людини.

Франція також була свідком численних терористичних актів, зокрема нападів у Парижі в 2015 році та Ніцці в 2016 році. У відповідь на це в країні було прийнято різні заходи, такі як посилення контролю за міграцією, збільшення бюджету на національну безпеку, а також запровадження надзвичайного стану.

Японія проводить різні заходи для запобігання тероризму. Японська антитерористична політика фокусується на співпраці з іншими країнами, особливо зі Сполученими Штатами та на розвитку власних засобів боротьби з тероризмом. Крім того, Японія здійснює активну співпрацю з іншими країнами в галузі обміну розвідувальною інформацією та здійснює програми навчання для іноземних країн з питань боротьби з тероризмом.

Одним з основних заходів Японії є збільшення безпеки на своїх транспортних мережах, особливо на залізницях та в аеропортах. У Японії діє спеціальна комісія з протидії тероризму, яка розробляє стратегії та плани дій в разі терористичних загроз.

5. Глобальний характер тероризму та його загроза безпеці країн та народів світу вимагає ефективної міжнародної співпраці. Протидія тероризму має бути комплексною та базуватися на глобальному співробітництві.

Найважливішою проблемою у боротьбі з міжнародним тероризмом є відсутність єдиного міжнародного підходу до оцінки та боротьби з цією загрозою. Різні країни мають різні підходи та стратегії у боротьбі з тероризмом, що ускладнює співпрацю між ними. Також проблемою є відсутність ефективного міжнародного механізму для обміну інформацією та координації дій у боротьбі з тероризмом. Не всі країни готові ділитись інформацією про підозрілих осіб та організації, які можуть бути пов'язані з терористами.

Проте на сьогоднішній день, багато країн активно співпрацюють у боротьбі з тероризмом, шукаючи спільні рішення та використовуючи різні механізми та інструменти.

6. З 24 лютого 2022 року Україна стала ще більш активним учасником міжнародної антитерористичної боротьби, внаслідок початку російської агресії на її території. У зв'язку з цим, було здійснено ряд заходів з метою ефективної протидії тероризму в Україні.

Одним з основних напрямів протидії тероризму є забезпечення безпеки держави та її громадян. У зв'язку з цим, було прийнято різноманітні заходи щодо зміцнення контролю над кордонами, збільшення обсягів фінансування безпекових служб, підвищення рівня готовності військових підрозділів, а також посилення співпраці з міжнародними партнерами.

Додатково, Україна активно займається боротьбою з фінансуванням тероризму, зокрема, шляхом прийняття законодавчих актів щодо запобігання фінансуванню тероризму, контролю над рухом грошових коштів та фінансових операцій. Окрім цього, Україна також звертає увагу на профілактику тероризму,

зокрема, шляхом підвищення рівня інформаційної культури, проведення антирадикальної роботи та навчання населення засобам захисту від терористичних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдуллаєв Р.О. Тероризм як світова проблема: особливості та тенденції прояву. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2019. Вип. 1(81). С. 74-79.
2. Барабаш Є.Ю. Тенденції прояву тероризму: аналіз сучасного стану, шляхів профілактики й попередження в Україні. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2 (14). С.24-37.
3. Басистий А. Політика Японії в ООН щодо боротьби з міжнародним тероризмом. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених*. 30 березня 2017. м. Київ. С.41-47.
4. Бережной С. М. Суб'єкти боротьби з тероризмом та їх повноваження в умовах функціонування режиму воєнного стану. *Актуальні питання удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом в умовах функціонування режиму воєнного стану*: зб. матер. круглого столу (м. Київ, 31 серпня 2022 року). Київ: НА СБУ. 2022. С.11-13.
5. Бех В. І. Міжнародний тероризм в ХХІ столітті. *Наукові записки*. Серія: Політологія. 2016.Т. 43. С. 33-39.
6. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л. Міжнародний тероризм: консолідований аналіз забезпечення безпеки. Навчальний посібник. Київ: ННПСК КНУВС. 2009. 72 с.
7. Бошенко В.М. Удосконалення системи боротьби з тероризмом: досвід США. *Інформація і право*. № 3(38)/2021. С. 149-154.
8. Брисковська О. М. Роль поліції у протидії тероризму, зарубіжний досвід. *Актуальні питання удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом в умовах функціонування режиму воєнного стану*: зб. матер. круглого столу (м. Київ, 31 серпня 2022 року). Київ: НА СБУ. 2022.С. 17-19.
9. В Японії стратили лідера секти «Аум Сінрікьо», що здійснила теракт у метро. URL : <https://www.bbc.com/ukrainian/news-44727957>

10. Відносини Україна – НАТО. URL: <http://surl.li/gumlk>.
11. Гарань О. Тероризм як загроза національній безпеці. *Безпека країни*. 2016. №4 (18). С. 51-61.
12. Гармашов І. Сутність сучасного тероризму і його основні характеристики. URL: <http://www.personal.in.ua/article.php?ida=21>.
13. Герасимчук О.В. Боротьба з тероризмом в умовах глобалізації. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 62-67.
14. Глобальна контртерористична стратегія Організації Об'єднаних Націй: прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 20 квітня 2018 року. URL: <https://undocs.org/ru/A/72/840>.
15. Горбачевський С. Тероризм як міжнародне явище: огляд проблеми. *Міжнародна безпека*. 2017. №1 (13). С. 43-55.
16. Григоренко О. М. Боротьба з тероризмом як складова національної безпеки: теоретико-правові аспекти. *Наукові записки*. Серія «Філософія та право». 2016. №2 (38). С. 24-29.
17. Грищенко О.В. Проблеми боротьби з тероризмом в умовах глобалізації. Київ: Видавництво КНЕУ. 2012. 248 с.
18. Громовенко К.В., Іванський А.Й. До проблеми розуміння міжнародного тероризму та його специфіки. *Право та державне управління*. 2021 р. № 3. С.5-14.
19. Гузь А. А. Форми та методи тероризму в сучасному світі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2015. Вип. 813. С. 41-45.
20. Данильченко Д.Ю. Організація Об'єднаних Націй як ключовий суб'єкт протидії тероризму на міжнародному рівні. *Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності*. Харків. 2020. С.5-7.
21. Данілова Т.Ю. Тероризм як загроза міжнародній безпеці. *Світова політика та міжнародні відносини*. 2015. Т. 3. № 1. С. 21-28.

22. Держфінмоніторинг: інформування про результати роботи за 2022 рік. URL: <https://finap.com.ua/derzhfinmonitoryng-informuvannya-pro-rezultaty-roboty-za-2022-rik/>
23. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом: міжнародний документ від 27 січня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text.
24. Іноземний досвід протидії тероризму: висновки для України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/inozemniy-dosvid-protidii-terorizmu-visnovki-dlya-ukraini>.
25. Канцір В.С. Наукознавча інтерпретація тероризму як деструктивного системно-соціального явища. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2014_801_33.pdf
26. Капітоненко М.Г. Міжнародний тероризм: форми та тенденції. URL: http://www.cirs.kiev.ua/edu/images/stories/kapitonenko_mizhnarodny%20teroryzm.doc.
27. Катунін О. О. Особливості тероризму в ХХІ столітті. *Східна Європа: історія, політика, культура*. 2017. Вип. 2(35). С. 156-162.
28. Кириченко О.В. Боротьба з тероризмом в контексті міжнародного права та міжнародного гуманітарного права. *Право та інновації*. 2021. № 1. с. 68-73.
29. Колісник М. Ю. Контртерористична політика НАТО в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Політичні науки». 2019. Вип. 18. С. 89-93.
30. Комаров О. Є. Тероризм: історія, теорія та практика. Київ: Альтернативи. 2008. 512 с.
31. Конвенція про запобігання тероризму: міжнародний документ від 16 травня 2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_712#Text.
32. Кравченко О.А. Тероризм у міжнародному праві та боротьба з ним. *Юридичний журнал*. 2014. № 1. С. 69-75.

33. Кулик С., Панчук А. Особливості участі жінок у терористичних рухах сучасності. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2022. №3 (14). С.219-233.
34. Кучерук М. Протидія міжнародному тероризму. *Правова держава*. 2016. №24. С.188-196.
35. Кучерук М. Регіональні особливості протидії тероризму як загального принципу міжнародного права. *Підприємництво господарство і право*. 2017. №3. С.302-307.
36. Лавріненко О. Тероризм як глобальна проблема. *Політична думка*. 2014. №2(2). С.5-15.
37. Леонов Б. Методологічні підходи до визначення поняття «тероризм» досвід США. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. №3. С. 88-91.
38. Лисенко О. А. Україна та НАТО: співпраця у сфері протидії тероризму. *Вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 2. С. 118-126.
39. Лужанський В.І. Дефініції тероризму. URL: http://elar.khmnmu.edu.ua/bitstream/123456789/1851/1/Definiz_ter_1.pdf
40. Максимчук В. О. Міжнародний тероризм як глобальна проблема сучасності та боротьба з ним. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6204/Maksimchuk%20Mezdunar.pdf?sequence>.
41. Мединський В. М. Тероризм в Україні: проблеми та перспективи боротьби. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №32. С. 11-16.
42. Міжнародне співробітництво в сфері боротьби з міжнародним тероризмом. URL: <https://www.cir-ps.com/post/%D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B5-%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B2-%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%96>

%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8C%D0%B1%D0%B8-
 % D 0 % B 0 % B 7 -
 %D0%BC%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4
 % D 0 % B D % D 0 % B 8 % D 0 % B C -
 %D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%
 D0%BE%D0%BC.

43. Мокляк В.В. Сучасний досвід США у сфері запобігання тероризму. Питання боротьби зі злочинністю. 2017. № 34. С. 219-229.

44. Неділько А. І. Сутність сучасного тероризму та його основні характеристики. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика: збірник наук. праць Всеук. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці.* (Полтава, 25–26 квітня 2019 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава. ПНПУ. 2019. С. 135-138.

45. Обличчя терору: що ми знаємо про найвідоміші терористичні організації світу. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/11/10/infografika/svit/oblychchya-teroru-my-znayemo-pro-najvidomishi-terorystychni-orhanizacziyi-svitu>

46. Петров І. В. Тероризм як загроза національній та міжнародній безпеці. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки.* 2015. Вип. 27. С. 220-226.

47. Полевий П. Тероризм як складова глобальної безпеки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Політичні науки».* 2016. Вип. 32. С. 178-182.

48. Про боротьбу з тероризмом: Закон України 20 березня 2003 р. № 638-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

49. Резолюція Ради Безпеки ООН від 12.12.2016. №2322. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU16120>.

50. Смешко І. Фактори поширення тероризму в світі. *Світова політика та міжнародні відносини.* 2015. № 1(2). С. 54-62.

51. Стаднік В. М. Міжнародний тероризм: сучасний стан, проблеми та перспективи боротьби. *Міжнародні відносини: теорія та практика*. №20. С. 144-153.
52. Стаднік В. О. Тероризм як глобальна проблема XXI століття. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Політологія. 2015. Вип. 818. С. 23-29.
53. Сукмановська Л.М. Щодо причин виникнення та поширення тероризму. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. №2. С.460-470.
54. Туркот В. Тероризм у країнах Близького Сходу: причини та особливості ескалації. *Молодий вчений*. 2020. №12 (88). С. 226-232.
55. Фаріон І. Збереження національної безпеки: проблеми і стратегії. *Політична думка*. 2015. №3(3). С.29-40.
56. Хохлов Ю. С. Інтеграційні аспекти розвитку контртерористичної діяльності України та НАТО. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. 2019. Вип. 4.- С. 25-33.
57. Щербак І. Причини тероризму: політичний конфлікт, військова окупація, релігійний та етнічний розкол, геополітичні інтереси та конкуренція, економічна нерівність та соціальна дезінтеграція. *Вісник Острозької академії*. 2017. №3. С. 7-11.
58. Amitava Niyogi. The Social Roots of Terrorism. *Scientific American*. vol. 308. №. 6. 2013. PP. 74-79.
59. Chomsky N. Failed states: The abuse of power and the assault on democracy. New York: Metropolitan Books.206.311 p.
60. Crenshaw M. The Political Approach to Defining Terrorism. *Journal of Peace Research*. 1986. Vol. 23. №2. PP. 129-137.
61. Global Terrorism Index 2022. OCHA Services. URL: <https://reliefweb.int/report/world/global-terrorism-index-2022>.

62. Initiative for Europe: speech by M. Emmanuel Macron, President of the French Republic, 26 September 2017. URL: <http://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>.

63. Nadja K. McGregor, Alex Cage The Evolution of U.S. Counterterrorism Policy and Practice in the Post-9/11 Era. *Journal of Conflict and Security Law*. 2016. Vol. 21, No. 1. PP. 121-146.

64. National Strategy for Counterterrorism of the United States of America. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/10/NSCT.pdf>

65. Parkes R. Migration and terrorism: the new frontiers for European solidarity. *European Union Institute for Security Studies*. Brief Issue. 37. 2015.

66. Schmid A. P., Jongman A. J. Defining Terrorism: The Behavioral Approach. *Terrorism and Political Violence*. 2002. № 14(1). PP. 85-94.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: Сучасні методи контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції та Україні

Студент: Самініна Марія Андріївна

Рік навчання, факультет: 4-ий рік навчання, факультет соціальних наук і соціальних технологій

Науковий керівник - старший викладач, Тараненко Г. Г.

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ _____ ” _____ 2023 р.

Короткий зміст роботи:

Дипломна робота присвячена дослідженню сучасних методів контртерористичної боротьби у США, Японії, Франції та Україні. У ній розглянуто теоретичні основи боротьби з тероризмом, найбільш відомі терористичні організації у сучасному світі та їхні методи діяльності, основні прояви тероризму у XXI столітті, основні методи та інструменти протидії тероризму, а також особливості антитерористичної політики США, Франції та Японії, проблеми та перспективи співробітництва міжнародних організацій та суверенних держав у сфері боротьби з міжнародним тероризмом та ключові характеристики протидії тероризму в Україні, від моменту здобуття незалежності до періоду повномасштабної російської агресії проти України. Для дослідження використано такі методи, як кейс-стаді, аналіз наукової літератури, узагальнення.

Short summary:

The thesis is devoted to the research of modern methods of counter-terrorist struggle in the USA, Japan, France and Ukraine. It examines the theoretical foundations of the fight against terrorism, the most famous terrorist organizations in the modern world and their methods of activity, the main manifestations of terrorism in the 21st century, the main methods and tools of combating terrorism, as well as the features of the anti-terrorist policy of the USA, France and Japan, problems and prospects for cooperation

international organizations and sovereign states in the field of combating international terrorism and the key characteristics of counterterrorism in Ukraine, from the moment of independence to the period of full-scale russian aggression against Ukraine. Such methods as case studies, analysis of scientific literature, and generalization were used for the research.